

Prezident İlham Əliyev: 30 il əvvəl itkin düşmüş vətəndaşlarımızın taleyinin aydınlaşdırılması ciddi ictimai hadisə olmaqla yanaşı, həm də Azərbaycan dövlətinin öz vətəndaşına verdiyi dəyərin bariz nümunəsidir. Mən itkin ailələrini əmin edirəm ki, Vətən uğrunda döyüşlərdə itkin düşmüş bütün şəxslərin taleyinin aydınlaşdırılması üçün səylərimizi əsirgəməyəcəyik.

2020-ci ilin payızında, 44 günlük İkinci Vətən müharibəsi ilə 30 il erməni işğalı altında qalan torpaqlarımız azad edildi. Dövlətimizin başçısı, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin müzəffər sərkərdəliyi ilə milli ordumuzun qəhrəman zabit və əsgər heyəti Qarabağda üç əsrə bərabər hərbi taktika həyata keçirdi və bir qərinəyə yaxın düşmən tapdağı altında inləyən ata-baba yurdlarını soydaşlarımıza qaytardı. Azərbaycan xalqı Zəfər qazandı. Möhtəşəm tariximizin 270 ildən artıq dövründən sonra onun səhifələrinə qürur sətirləri yazıldı. Dövlətimizin başçısının 20 illik yorulmaz fəaliyyətinin və hər dəfə söylədiyi - əgər Qarabağ sülh yolu ilə geri alınmazsa, hərbi yolu ilə azad ediləcək- dəyəri fikirlərinin nəticəsi olaraq ulu yurd yerlərimiz qarış-qarış düşməndən azad edildi.

Bu torpaqlar sülh yolu ilə də azad edilə bilərdi. Bunun üçün dövlətimizin başçısı illərlə beynəlxalq təşkilatlarla, müxtəlif dövlətlərlə danışıqlar apardı. Lakin həm ölkələr, həm də təşkilatlar susdu. Azərbaycan dövləti üçün yeganə yol qaldı: torpaqları hərbi yolu ilə geri almaq. Və bunu 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibədə gördük və şanlı Zəfərimizin qürurunu yaşadıq. Birinci Vətən müharibəsində olduğu kimi, minlərlə şəhidimiz, qazimiz, itkinimiz oldu. Lakin bunlar müharibənin "qanunlarıdır". Nə şəhidsiz, nə qazısız, nə itkinsiz, nə də dağıntısız müharibə olur. Zəfər şəhid, qazi, itkinlə qazanılır. İkinci Vətən müha-

Xalqına əvvəl torpağını, sonra övladını qaytaran LİDER

birilər nəticəsində itkin düşmüş 15 nəfərin eyniləşdirilməsi mümkün olmuş və bu barədə ictimaiyyətə məlumat verilmişdir. Bu gün daha 10 nəfərlə bağlı əlavə məlumat təqdim ediləcək.

30 il əvvəl itkin düşmüş vətəndaşlarımızın taleyinin aydınlaşdırılması davam edir

Vətən müharibəsi bitəndən, xüsusilə 2023-cü ildəki birgünlük antiterror əməliyyatlarından sonra tez-tez azad edilmiş torpaqlarda taleyi aydınlığa çıxarılan soydaşlarımızın adını eşidirik. Çünki Qarabağ və Şərqi Zəngəzur tamamilə erməni terrorçularından xilas edildi. Sərhədlərimiz möhkəmləndirildi. Və bu sərhədlər daxilində artıq 30 illik itkinlərimizi axtarıb tapa bilirik. 30 ildən artıq bir dövrdə gözü yollarda nigaran qalan valideynlərinə, yaxınlarına onlar haqqında məlumat verildikcə, dəfn olunub məzarı bilindikcə, o insanların üzündəki ifadə adamı qürurlandırır. Bu, sevinc ifadəsidir, balasının naməlum taleyinə salınan işığın sevincidir. Gözlərinin yollardan yığılmasının, həsrətin bitməsinin, doğmasına qovuşmanın sevincidir. Bir məzarın təsəlli sevincidir.

İki gün öncə araşdırmalar nəticəsində nəşi tapılan Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş və şəxsiyyəti müəyyənləşdirilən daha on şəhidimiz haqqında əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasından məlumat alındıq.

Bu gün onlardan Məmişov Şahin Talış oğlu, Paşayev Ələddin Bəhlul oğlu, Qarayev Usubəli Süleyman oğlu, Şahmurov Nəmet

ribəsində əldə etdiyimiz şanlı Zəfər də çoxsaylı Vətən övladının şəhid olması, sağlamlığının məhdudlaşması və itkin düşməsi ilə qazanıldı. Təsəllimiz isə "Oğul torpaq üçün doğulur" deyimi oldu.

Lakin xalq qarşısında yeni bir Zəfər də gözləyirdi. 2023-cü ildə Xankəndidə birgünlük antiterror əməliyyatı ilə daha böyük Zəfər qazandıq. Bu dəfə erməni nankorları torpaqlarımızı könlüllü şəkildə tərk etdi və bununla da Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun işğal altında olan əraziləri tamamilə azad olundu. Dövlətimizin ərazi bütövlüyü və konstitusiyaya quruluşu bərpa olundu.

İkinci Vətən müharibəsi Birinci Vətən müharibəsinə işıq salır

İkinci Vətən müharibəsinin Zəfər günəşi Birinci Vətən müharibəsinə də işıq saldı. Belə ki, həmin dövrdə müharibədə şəhid olan, əsir götürülən və itkin düşən, ermənilər tərəfindən kütləvi, həm də vəhşicəsinə şəkildə öl-

dürülən soydaşlarımızın məzarlıqları aydınlaşdırılmağa və müəyyən edilməyə, ailəsinə təhvil verilməyə başlandı. Bu isə Zəfərin qələbəsidir. "İtkin düşmüş şəxslərin taleyinin aydınlaşdırılması üçün milli və beynəlxalq səylərin artırılması" mövzusunda 18 sentyabr 2023-cü il tarixdə keçirilən beynəlxalq konfransın iştirakçılarına dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin ünvanlandığı müraciətdə deyildi: İtkin düşmüş şəxslər məsələsi Azərbaycanın üzleşdiyi ən ağır problemlərdən biridir və konfransın mövzusu ölkəmiz üçün xüsusi aktualıq kəsb edir. Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı Ermənistanın Azərbaycan ərazilərini işğal etməsi nəticəsində 3890 vətəndaşımız itkin düşmüşdür. İtkin düşmüş şəxslərin ümumi sayından 872 nəfərin əsir-girov götürülməsi və ya vaxtilə işğal altında olmuş ərazilərdə qalmasına dair təkzibedilməz məlumatlar mövcuddur.

Etibarlı məlumatlara əsasən, itkin düşmüş şəxslər Ermənistan tərəfindən işğəncələrə məruz qalmış, qətlə yetirilmiş və Azərbaycanın əvvəllər işğal olunmuş ərazilərində kütləvi məzarlıqlarda basdırılmışdır. İtkin düşmüş şəxslərin taleyinin müəyyənləşdirilməsi

məsələsi daim Azərbaycan dövlətinin diqqət mərkəzində olmuşdur. 1993-cü ildə Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyası yaradılmış və bu illər ərzində səmərəli fəaliyyət göstərmişdir.

2020-ci ildə Azərbaycanın torpaqlarının işğaldan azad edilməsi Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş şəxslərin taleyinin aydınlaşdırılması üçün yeni imkanlar açdı. Lakin Ermənistan tərəfindən ərazilərimizin minalarla və partlamamış hərbi sursatlarla çirkləndirilməsi kütləvi məzarlıq yerlərinin müəyyən olunması, ekshumasiya işlərinin aparılması prosesinə ciddi maneələr yaradır.

Dövlət başçısının müraciətində daha sonra deyirdi ki, Vətən müharibəsindən dərhal sonra Dövlət Komissiyasının imkanlarının gücləndirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılmış, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə kütləvi məzarlıqların yerlərinin müəyyən olunması, zəruri qazıntı və ekshumasiya işlərinin aparılmasına başlanılmışdır. Son iki ildə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə aparılmış qazıntılar nəticəsində 10 kütləvi məzarlıq aşkar edilmişdir. Aparılmış təxiresalınmaz təd-

Musa oğlu, Usubov Zakir Kamran oğlu Xocalı şəhəri Şəhidlər Xiyabanında dəfn edildi. İyulun 12-də isə Baxışov İdris Osman oğlu Quba rayonu, Qəniderə kəndində, Əliyev Muğan Gəray oğlu Füzuli rayonu, Çimən kəndində, Əliyev İmaməddin Əliağa oğlu Ağdaş rayonu, Pirəzə kəndində, Rəhimova Səfiyyə Müləzim qızı və Rəhimov Müsəddin Sədri oğlu Saatlı rayonu, Orta Muğan kəndində dəfn ediləcək.

Atasını xatırlamayan övladı onu dəfn etdi

Bu gün qalıqları Xocalı rayonu ərazisində aşkar edilən Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş hesab olunan şəhidlər Usubəli Süleyman oğlu Qarayev, Şahin Talış oğlu Məmişov, Ələddin Bəhlul oğlu Paşayev, Nəmet Musa oğlu Şahmurov və Zakir Kamran oğlu Usubovun nəşi Xocalı şəhərinə gətirilib. Nəşi dəfn olunan Xocalı şəhidi Zakir Usubovun oğlu Elmür Usubov xatırlamadığı atasının tabutunu çiyində mezarə endirib.

Xocalı faciəsi baş verəndə 1 yaşı olan Elmir şəhid atasının nəşinin 32 ildən sonra dəfn edilməsinin ailələri üçün böyük təskinlik olduğunu bildirib: bütün ailəmizin gözü aydın olsun. Atamla heç vaxt şəklim olmayıb, indi onun məzarı ilə ilk şəklimi çəkdim".

Ötən ay 8 şəhidimiz 30 il sonra torpağa tapşırıldı

Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş və şəxsiyyəti müəyyənləşdirilən daha səkkiz şəhidimiz 30 ildən sonra Vətəndə torpağa tapşırıldı. İyunun 27-də Baratov Hörmət Beytulla oğlu, Ağayev Şahlar Hüseynağa oğlu və Qasimov Adıgözəl Əmirsoylan oğlunun cəsədlərinin qalıqları Xaçmazda, Zeynalov Ucar Fədail oğlunun qalıqları Göygöl rayonunda, Əsgərov Əhliman Vahid oğlunun cəsədlərinin qalıqları isə Şəmkirde dəfn edildi.

İyunun 28-də isə şəhidlərimiz Cavadov Elman Xurşud oğlu Sumqayıt Şəhidlər Xiyabanında, Əbdürəhmanov Yasin Şakir oğlu Ağdaş rayonunun Qaracan-Şıxlar kəndində, Yaqubov Fəqan Misir oğlu isə Tərter rayonunun Sarçalı kəndində torpağa tapşırıldı.

lərimizə Allahdan rəhmət, onların ailəsinə isə səbir diləyirəm.

E.Mustafayev hissələrini belə ifadə edib: otuz ildən çoxdur ki, nənəm, atam və ailəmin digər üzvləri ilə birlikdə əmələrimin yolunu gözləmişik. Hər iki əmim Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı Vətənin müdafiəsi üçün cəbhəyə könüllü yollanıb. Mənim nənəmin 3 oğlu var idi. Atam yaşadığı müddət ərzində öz qardaşları ilə həm fəxr edir, həm də onların yolunu gözləyirdi. Təəssüf ki, nə atam, nə də nənəm əmələrimin dəfnini görmədilər. Onlar qardaş, övlad həsrətinə dözə bilmədilər".

Qeyd edək ki, Sabir Mustafayev 1963-cü il martın 16-da Bakı şəhəri, Suraxanı rayonu, Əmircan qəsəbəsində anadan olub. 1991-ci ildə Şıxov taborunun tərkibində Vətənin müdafiəsi üçün hərbi xidmətə yollanan və bir sıra döyüşlərə qatılan Sabir Mustafayev 1992-ci il yanvarın 26-da şəhid olub. O, Daşaltı kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə itkin düşmüşdü. Qardaşı 1959-cu il təvəllüdü Mustafayev Malik İslam oğlu isə 1992-ci il fevralın 17-də Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndinin işğalı zamanı itkin düşüb.

**Həm
İkinci,
həm də**

Birinci Vətən müharibəsinin LİDERİ

Böyük Zəfərdən bu günədək taleyi araşdırılan və neşi Vətəndə torpağa tapşırılan Vətən övladlarından söhbət açdım. Onların övladlarına, övladların valideynlərinə qovuşması ilə hansı hissələri yaşadıklarını ifadə etməyə çalışdım. Məqsədim isə həm İkinci, həm də ondan düz 30 il əvvəl baş vermiş Birinci Vətən müharibəsinin Liderinə çevrilən dövlətimizin başçısının xalqımız qarşısında xidmətlərinə nəzər salmaq idi.

Bəli, cənab İlham Əliyev hər iki müharibənin Liderinə çevrildi. Əvvəlcə torpaqlarımızı düşməndən alıb soydaşlarımıza bəxş etməsi, ümumilikdə xalqın şərəf məsələsini həll etməsi ilə, sonra isə 30 ildən artıq bir dövrdə gözləri yollarda qalan ana-ataların, bacı-qardaşların övlad həsrətinə son qoyması ilə.

Bir də cənab Prezident ona görə hər iki müharibənin Lideri ola bildi ki, vaxtilə torpaqların işğal olunmasına bilavasitə günahı olan ozamanki hakimiyyət mənsublarının böyük səhvini çox çətinliklə olsa da, düzəltdi. Onlara göstərdi ki, torpağı qorumaq, onun əsil sahibinə çevrilmək, dövlətə və dövlətçiliyə sədaqət, xalq-dövlət birliyini yarada bilmək, bir yumruq altında birləşib, onu gücə çevirmək necə olur. Elə bu səbəblərdən də bizim Prezident hər bir azərbaycanlı üçün əzizdir!

Mətanət Məmmədova

edilib:

Xocalı rayon sakinləri

1. Əliyev Ağəli Naib oğlu (01.06.1933)
2. Əliyeva Sürəyya Behbud qızı (01.06.1933)
3. Mahmudov Akif Seydulla oğlu (01.06.1962)
4. Səlimov Xəzər Səyavuş oğlu (01.09.1974)
5. Səlimova Tamilla Ağamirzə qızı (01.06.1935)
6. Nəcəfov Şiraslan Məmiş oğlu (01.06.1952)

Xankəndi şəhər sakinləri

7. Cavadov Əli Müsül oğlu (15.06.1954)
8. İsmayılov İsmayıl Bəhman oğlu (01.08.1955)
9. Məhərrəmov Bəsirə Vəli qızı (01.06.1954)
10. Məhərrəmov Vaqif Cəmil oğlu (01.06.1951)

İstintaq materiallarına əsasən qeyd edilən şəxslərin hamısı 26.02.1992-ci il tarixdə Xocalı rayonu ərazisində itkin düşüb.

Səbirə Dadaşova: "Otuz bir ilə yaxındır ki, övləmdən xəbərsiz idim"

Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş və şəxsiyyəti müəyyənləşdirilən şəhid-

lərdən biri olan Dadaşov Güllalı Məhəmməd oğlu mayın 7-də Nizami rayonunun Keşlə qəsəbəsindəki Şəhidlər xiyabanında dəfn olundu. İtkin düşmüş oğlunun nəşinin tapılmasına, bununla da onu illərin həsrətindən qurtardıqlarına görə dövlətimizin başçısına minnətdarlıq edən şəhid anası Səbirə Dadaşova bildirib: "Otuz bir ilə yaxındır ki, övləmdən xəbərsiz idim. Gözüm yollarda qalmışdı. Balamın neşi tapıldıqdan sonra gözlərim yollardan yığıldı".

Güllalı Dadaşov 1994-cü il yanvarın 26-da Füzuli rayonunun Aşağı Əbdürəhmanlı kəndində itkin düşüb. Onun qalıqları Beyləqan rayonunun Şəfəq qəsəbəsindəki "Peyğəmbər" qəbiristanlığında aşkarlanıb.

Elşad Mustafayev: "Otuz ildən çoxdur ki, əmələrimin yolunu gözləmişik"

May ayının 15-də isə Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş və şəxsiyyəti müəyyənləşdirilən şəhidlərdən biri - Mustafayev Sabir İslam oğlu Suraxanı rayonunun Əmircan qəsəbəsində yerləşən Şəhidlər xiyabanında dəfn olundu.

Onun tabutuna bükülmüş Azərbaycanın üçrəngli Dövlət Bayrağı qardaşı oğlu Elşad Mustafayevə təqdim edilib. İtkin düşmüş əmələsinin tapılmasına, bununla da ailəni illərin həsrətindən qurtardıqlarına görə dövlətimizin başçısına minnətdarlıq edən şəhidin qardaşı oğlu bildirib: Sabir əmələmin adına uyğun layiqli şəkildə torpağa tapşırılmasına görə dövlətimizə təşəkkür edirəm. Bütün şəhid-